

Slavenski dom

Ste. 259

V Ljubljani, v sredo, 11. novembra 1936

Leto 1.

Zadnje zlato se je preselilo iz Madrida v Francijo

Odbor za obrambo Madrida pobegnil

Salamanca, 11. novembra. Po zadnjih poročilih iz Madrida je po odhodu vlade sedaj zapustil z letalom špansko prestolnico tudi zadnje dni sestavljeni odbor za obrambo Madrida. Odpotoval je z letalom v Cuenco, ki leži 175 km jugovzhodno od Madrida. Špansko prestolnico je zapustil tudi marksistični župan Rico.

To dokazuje, da je Madrid za vlado izgubljen. Ozadje odpora, ki so ga rdeče čete nudile Francovim armadam, pa ni samo revolucionarna zavest, marveč še nekaj drugega. Kakor poročajo iz Londona, je bilo v Madridu še do zadnjega za deset milijard frankov zlata v državni banki. Te zlate milijarde se je poveljniku madridske obrambe generalu Miaju posrečilo odpeljati z letali v Cartagena in od tu v Francijo. Te milijarde je predsednik rdeče vlade Caballero vložil v francosko narodno banko pod svojim imenom in pod imenom še dveh socialističnih voditeljev.

Boji v Madridu

Madrid, 11. novembra. o. Včeraj ob 20 so nacionalistična letala priletela nad središče mesta in začela bombardirati vse točke, kjer so se zbirali rdeči branilci. Ta napad, ki je povzročil strašno opustošenje v središču mesta, je bil do zdaj najhujši med vsemi boji za prestolnico. Vlada letala so se sicer takoj dvignila, da bi pregnala Francova letala, toda to jim ni uspelo. Tudi vladno topništvo ni moglo narediti proti njim nič. Ker Franco ne mara Madrida razrušiti z brez-

obzirnim topniškim obstreljevanjem, marveč se omejuje samo na bombardiranje vojaško važnih točk, zato je njegovo poveljstvo opustilo prvotno misel, da bi prodrla z nekaj malega vojakov v središče mesta, šele potem pa zavzelo tudi mestna okrožja. Včeraj so nacionalisti razvili svojo fronto na široko in zavzemajo zunanje predele Madrida. Prodrli so že do vojašnice Monatan, ki obkrožuje s svojo lego vse mesto in kjer je izbruhnil 17. julija upor. Francovi tanki so rušili barikade okrog mostov čez reko Manzanares.

Zvečer je vladno topništvo nehalo streljati in se zdi, da se ne bo več oglašilo. Prvi oddelki nacionalistov so po strahovitih bojih prodrli do razdalje 300 m pred središčem Madrida Puerta del Sol. V njihovih rokah je zdaj kraljevi dvor, vseučiliška četrt ter trije kolodvori v mestu. V njihovi oblasti je dejansko tudi že ves lev breg Manzanaresa.

Poročila iz nacionalističnega štaba

Rabat, 10. novembra. AA. (Havas.) Radijska postaja v Seville objavlja tale komunikacije:

Včeraj so čete generala Varele izvršile napad iz Case del Campo na Madrid. Pri tej priliki so ujele tri častnike in 120 vojakov. Naše kolone so prodrale na levi obali Manzanaresa in naletele na hud odpor; ubice predmetistj so polne odloženega orožja. Nacionalisti so zavzeli malone vse

glavne ulice, ki drže v središče mesta, kakor tudi razna važna poslopja. Nacionalistična letala so bombardirala utrdbne med toledskim in stremadurskim mostom in bližnje mestne okraje in barikade na cestah. Med protinapadom madridskih čet ob obali reke Manzanares so nacionalisti ujeli 11 častnikov in 88 vojakov, več sto miličnikov pa je padlo. Protinapadi madridskih čet so vsi odbiti. Na raznih točkah prestolnice so bili ogorčeni boji z bombami, kar je povzročilo hudo prelitanje krvi. Sovražnik se bori obupno.

Danes ob 15 so nacionalistična letala bombardirala prestolnico in povzročila med prebivalstvom hudo paniko.

V pokrajini Saragose je sovražnik skušal izvršiti napad, bil pa je odbit. V odseku Siguenze so nacionalisti zavzeli Sendejazo de La Tore. Na aragonskem bojišču so naše čete zavzele postojanke na Monte Calvariu in Hermite Santa Cruzu. V okolici Madrida so operacije, ki naj očistijo madridsko okolico od sovražnikov, tako da bo prestolnica popolnoma osvobodjena, ko bo dokončno zavzeta. Po odhodu Caballera v Valencijo so se ostali člani madridske vlade zatekli v Cuenco. Prav tako so nacionalisti po hudih bojih zavzeli zadnjo utrjeno rdečo postojanko Casa del Campo.

Po vesteh sevilskega radio postaje so madridske čete od zavzetja Talavere imele 38.000 mrtvih in okoli 10.000 ranjenih. V borbah za Casa del Campo so marokanski oddelki ujeli celo četo nasprotnikov.

Važna pot kneza namestnika Pavla v London

London, 11. nov. AA. Nj. kr. Vis. knez namestnik Pavle se pripelje v danes ob 17 v London. Prebil bo nekaj časa pri vojvodi in vojvodinji Kentski. V jugoslovanskih krogih izjavljajo, da bo ta obisk čisto zasebnega značaja. Vzlic temu pa je verjetno, da bo Nj. kr. Vis. knez namestnik izrazil svoje bivanje za obiske pri raznih uglednih osebnosti v Londonu. Tudi britanski politični krogi posvečajo temu obisku Nj. kr. Vis. kneza-namestnika Pavla veliko pozornost.

Angleške zahteve Poljski

London, 11. nov. Poljski zunanji minister g. Beck je imel danes dopolne razgovor s predsednikom vlade Baldwinom. V njegovem spremstvu je bil njegov kabinetni šef grof Ljubienski. G. Beck je nato odšel v zunanji urad in nadaljeval razgovore z britanskim zunanjim ministrom Edenom. Mislijo, da je bilo govora tudi o židovskem priseljevanju v Palestino in o splošnih problemih evropske varnosti.

Poljski zunanji minister je bil danes v avdienci pri kralju Edvardu VIII., ki ga je obdržal pri kosilu.

Poučeni krogi zatrjujejo, da je angleški zunanji minister Eden stavlil naslednje pogoje, če naj Anglija ugodno poljskim zahtevam: treba je omiliti napetost med Poljsko in CSR, ker predstavlja nevarnost za evropski položaj. Poljska priznati Grandsku svobodni razvoj in se točno izrazi o vzhodnem paktu.

Podpisovanje posojila zaključeno

Ljubljana, 11. novembra.

Včeraj je bil zaključni dan za vpisovanje javnega obligacijskega posojila mestne občine ljubljanske. Po dosedanjih podatkih, ki pa še niso popolni, je bilo vpisanih vsega preko 37 milijonov dinarjev, kar predstavlja nepričakovan uspeh.

Objava

Nasvojem predavanju 4. t. m. v Delavski zbornici si je dovolil g. Cvetko Švigelj poleg drugih izpadov, ki jih nočemo upoštevati, obrekljivo trditve, da se nagrade na inostranih fotografških razstavah delijo po principu: Če boš ti meni dali v Chicagu srebrno kolajno, Vam jo bom dal jaz na razstavi v Ljubljani.

Ker mora ta trditev, ki je ne more omenjeni gospod z ničemer dokazati, zbujati v javnosti vtis neke nečasne prakse v organizaciji ljubljanskih fotomaterejev in težko zadeva tudi čast njenih sodelavcev, smo poslali g. Cvetko Šviglju poziv, naj svoje besede do 15. t. m. v vseh štirih ljubljanskih dnevnikih prekliče, oziroma opraviči, ker v naprotnem primeru bomo prisiljeni, da si zadoščenje poiščemo pred pristojnim forumom.

Za odbor Fotokluba Ljubljana: Srečko Grom, predsednik; Karlo Kocjančič, tajnik; za žirijo II. mednarodne razstave umetniške fotografije v Ljubljani: Fran Krašovec, načelnik; za člane Fotokluba Ljubljana, razstavljač v inozemstvu: Ante Kornič, načelnik odseka za udeležbo na mednarodnih razstavah; za razstavni odbor II. mednarodne razstave v Ljubljani: Janko Branc, načelnik.

Oj, ta nesrečna ljubezen!

Ljubljana, 11. novembra.

Sinoči so pripeljali iz Device Marije v Polju v ljubljansko bolnišnico hudo ranjenega šele 21-letnega mesarskega pomočnika I. D. Fant je imel zvečjo rano v plečih in je bil seveda takoj podvržen operaciji. Njegovo stanje je dokaj resno.

Fant je dobil poškodbo v prav čudnih okoliš-

Na Dunaju

Dunaj, 10. novembra. AA. Uradna avstrijska agencija objavlja nočjo tole poročilo:

V teku včerajšnjega in današnjega dne so se vršile med italijanskim zunanjim ministrom grofom Ciano, zveznim kancelarjem dr. Schuschniggom in državnim tajnikom v zunanjem ministertvu Schmid-

tom razgovori, ki so se gibal v prijateljskem duhu in ki so se nanašali na razna vprašanja, ki so v neposredni zvezi s stiki med Italijo in Avstrijo, in na trgovinska pogajanja, ki so se v zadnjem času tako srečno končala. Vrh tega so bili razgovori posvečeni pripravi za konferenco zunanjih ministrov držav rimskih protokolov, ki se prične jutri, čim prispe na Dunaj madžarski minister Kanya.

Angleški krogi predlagajo

Angleško-italijanski sredoziemski sporazum

Pariz, 11. nov. o. Včerajšnji »Excelesior« pri naša presenetljivo vest o sporazumu med Italijo in Anglijo, ki zdaj razburja vso Evropo. List poroča, da je angleški poslanik v Londonu sir Eric Drummond poslal italijanskemu zunanjemu ministru Ciano tik preden je odšel na Dunaj, spomenico angleške vlade, ki vsebuje glavne pogoje za ureditev razmerja med Italijo in Nemčijo.

V tej spomenici Anglija poudarja skupne koristi obeh držav v Sredozemskem morju in predlaga, naj se sklene italijansko-angleška pogodba o vzajemni pomoči.

Ta pogodba bi imela naslednje točke:

1. sporazum o pomorskih oporiščih, ki bi bila deloma skupna za obe mornarici;
2. razmerje o ojačenju mornariških sil obeh držav;
3. sodelovanje obeh mornaric, da se obdrži sedanje stanje na Sredozemskem morju.

Pomen letošnjega poljskega narodnega praznika

Rydz-Smigly, maršal in voditelj Poljske

Varšava, 11. nov. o. Poljski narodni praznik, ki ga Poljaki slave na dan evropskega mira v svetovni vojni, je letos še posebnega pomena, saj je Poljska na predvečer svojega praznika dobila nekako uradno novega voditelja maršala Rydsa-Smigleya. S tem je oporoka pokojnega Pylsudskega, ki je tega generala izbral za svojega naslednika, stopila v veljavo, zato je treba smatrati slovesnosti, ki jih je Poljska priredila včeraj in danes za dokaz njene nove edinstvi in zavesti o važni vlogi, ki jo v Evropi igra.

Zgodovinsko svečanost izročitve maršalske palice generalu Rydz Smiglyju so opravili z izrednim sijajem in ob velikem ljudskem navdušenju. Že zarana je ogromna množica napolnila ulice, ki vodijo v glavno ulico, po kateri je imel Rydz Smigly oditi v kraljevski dvor. Svečanost se je vršila ob 15. v veliki zgodovinski dvorani dvorca v navzočnosti vlade, cerkvenih in vojaških dostojanstvenikov in odposlanstev vseh polkov z zastavami.

Predsednik Moscicki je izročil maršalsko palico slavljencu med zvoki nacionalne himne. 20 topovskih strelav pa je razglasilo svečano dejanje. Predsednik Poljske republike je v svojem govoru dejal med drugim, da hetmanova palica ni samo znamenje največjega vojaškega čina. Sedanjí do-

nah. Zagledal se je v dekle, od katerega ni odvrčal oči tudi njegov znanec. Očividno pa znanec pri tem ni poznal šale: pa tudi I. D. najbrže ni mislil kar tako na lepem prekiniti znanstva z dekletom. V posledicah teh dveh nasprotujočih si sil, se je ubogi fant z rano v plečih znašel v bolnišnici.

Angleški predlog vsebuje dalje tudi poglavje, ki govori o tem, pod kakimi pogoji bi Anglija priznala italijansko osvoboditev Abesinije. Ker mora Anglija v svoji zunanji politiki računati z razpoloženjem angleške javnosti, je potrebno, da se to vprašanje uredi obzirno. Anglija lahko prizna za sedbo Abesinije takoj, ko bo ZN našla primeren način, da to vprašanje uredi.

Angleški listi, ki so bili do zdaj kaj slabo razpoloženi do Italije, pišejo, da je zdaj ustvarjeno ugodno ozračje za sodelovanje med obema vesilama, ki je nujno potrebno. To zahtevajo ne le koristi Anglije, marveč tudi strahote nove vojne, ki bi bila dosti strašnejša, kakor vse dosedanje. Zato je treba ustaviti oboroževanje.

V zvezi s tem vlada v evropskih političnih krogih prepričanje, da je Italija zadnji teden doela spremenila svojo politiko in da je nekako prekršila nemško-italijansko pogodbo.

godki opravičujejo mnogo globlji pomen tega čina. Maršal Rydz Smigly naj povede Poljsko v sijajno bodočnost.

V svojem odgovoru je maršal Rydz Smigly izjavil, da ne bi bil vojak, če ga ne bi globoko ganilo, ko mu glavni poveljnik vojaških sil izroča maršalsko palico pred zidovi, ki so priče nekdanje poljske veličine, v navzočnosti zmagovitih zastav vojnih tovarišev, ki so z njimi izvedli velika poljska dela, v tvorcu neodvisne poljske države maršala Pylsudskega.

Nato je imel krajši govor poljski primas msgr. Hlond, ki je poveljeval zaslugi maršala Rydz Smiglyja, pristavljajoč, da je maršalska palica znamenje viteškega duha poljskega naroda. Na koncu so predsednik vlade Skladkovski in drugi govorniki v svojih govorih čestitali svojemu maršalu.

Vatikan in priznanje Francove vlade

Vatikan, 11. nov. AA. (Havas.) V vatikanskih krogih izjavljajo, da vesti, po katerih naj bi sveta stolica nameravala priznati vlado generala Francu, za zdaj niso utemeljene. V dokaz navajajo primer, da so nacionalistično zastavo, ki so jo bili pred kratkim razobesili na španskem poslanstvu pri Vatikanu, diplomati, zvesti generalu Francu, takoj odstranili na intervencijo državnega tajništva. Očitno je, izjavljajo v teh krogih, da se bo, če vlade velesil priznajo nacionalistično vlado, tudi sveta stolica brez težav pridružila temu.

Vesti 11. novembra

Lloyd Register, ustanova za kontrolo ladij v Londonu, je kot prvega tučca od začetka svojega obstanka izvolila Hrvata Boža Banca, ravnatelja naše paroplovne družbe Jugoslovanski loyd. Zaradi njegovega vstopa so morali izpremeniti pravila tega 150 let starega društva.

Diplomatsko zaščito je vzela nemška vlada socialističnemu španskemu odpravniku poslov v Berlinu in aretirala tudi španskega konzula v Hamburgu.

Knez namestnik Pavle je odpotoval v London s soprogo kneginjo Olgo, in sicer po uradnih vestih na obisk k svojim svakoma vojvodu in vojvodinji Kentski.

Preureditev ameriške vlade pripravlja predsednik Roosevelt v kratkem. Novi ministri bodo za pravosodje, trgovino, delo in za pošto. Precej sprememb bo tudi v ameriški diplomaciji.

Poljski narodni praznik je danes in ima letos še poseben pomen, ker bo danes uradno priznan Pylsudskega diktatorski naslednik, general Rydz-Smigly, ki bo dobil maršalsko palico.

Poljski zunanji minister Beck je bil v Londonu deležen izrednih časti, kar kaže, da bo Anglija ustregla poljski želji glede varstva proti ruski nevarnosti in glede tega, da bi Poljska postala veselila.

Za načelnika romunskega tiskovnega urada je postavljen Raoul Anastasiu, bivši dolgoletni tiskovni ataše pri belgrajskem romunskem poslanstvu.

Tujcem prepoveduje politično propagando Belgija. Ta odredba je naprjena predvsem proti komunističnim izglabljenjem, ki se od vseh strani zatekajo v Belgijo in razgrajajo, hkratu pa tudi grozi španskim anarhistom, ki nabirajo v Belgiji protivojke.

Zensko vojaško obveznost bo po novem načrtu o vojaškem službovanju uvedla Turčija. Služiti bodo morale v primeru mobilizacije ženske od 16. do 60. leta. Kaj bodo pri vojakih delale, zakon ne določa natančno.

Simpatično izjavo o Italiji je dal poljski zun. minister Beck v Londonu ter zagotovil, da bo poljski narod ostal zmeraj prijateljsko razpoložen do Italije.

V Abesiniji je padlo oktobra letos 129 častnikov in vojakov. 34 jih je padlo v bojih z roparji, 91 pa jih je umrlo za raznimi boleznimi.

Potresi v Grčiji so bili zadnje dva dni na raznih krajih, zlasti na polotoku Kalkidiki. Večje škode ni zaradi teh potresov nikjer.

O razpustu nemškega državnega zbora pišejo kljub nemškim zanikanjem različni evropski listi. Nemčija bi dobila novo parlamentarno ureditev, med drugim tudi senat, ki bi štel 200 članov.

3 mesece ječe za arabsko pisavo dobi po najnovejšem prosvetnem zakonu Kemala Atatürka vsak, kdor bi četudi v zasebni rabi pisal z arabskimi črkami, namesto z latinskimi.

Truplo bivšega grškega kralja Konstantina ter dveh kraljic bodo pripeljali s križarko »Ave-rof« iz Brindisija v Grčijo. Po truplo je odšlo več ministrov in prestolonaslednik Pavle.

Romunski zun. minister Antonescu odpotuje v začetku decembra v Pariz na politične razgovore, ki se bodo kakor običajno sukali predvsem okoli denarja in posojila.

Veliki fašistični svet je sklical Mussolini za danes ob 22. Seja bo posvečena proslavi zmage nad sankcijami 50 Italiji sovražnih držav.

Več sovjetskih ladij je plulo skozi Dardanele proti Gibraltarju, kjer bodo čakale novih povelj. Kaj te ladje v Španijo vozijo, kakor po navadi, tudi zdaj ni znano.

Novi neredi v Indiji so se začeli včeraj predvsem v Bombaju. Od začetka nemirov do sedaj je bilo v celoti ranjenih 700, mrtvih pa približno 80 oseb.

Proslava premirja v svetovni vojni bodo praznovali danes v Parizu in v Franciji ter je treba upati, da bo sodeč po varnostnih ukrepih Blumove vlade, prišlo do velikih demonstracij bivših vojakov proti vladi in proti notranjemu ministru, ki je bil zaradi pobege in izdaje od vojnega sodišča obsojen na smrt.

Nemško sovjetsko letalsko družbo Teruluf, ki sta jo ustanovili nemška Lufthansa in sovjetska Aerofont, so sklenili razpustiti, ker menda ne nese.

Dr. Schacht pojde v Ankaru in se bo razgovarjal o ureditvi trgovinskih stikov med Nemčijo in Turčijo ker bo Krupp gradil nove turške orozarne.

Zakon o reformi samoupravnih financ v Franciji je na včerajšnji seji predložil francoskemu senatu finančni minister Vincenc Auriol.

Škodove tovarne so povečale glavnico od 200 na 220 milj. češkoslovanskih kron, kar je potrebno z ozirom na nove investicije, ki jih zahtevajo ogromna letošnja naročila za Romunijo in druge zavezniške države.

200 milijonov frankov za nova letališča je dobilo francosko letalsko ministrstvo, po novem načrtu o preureditvi francoskega letalstva.

Zakon o prepovedi uniform je dobil v razpravljanje angleški parlament ter ga je sprejel že na prvi seji. Zakon prepoveduje političnim organizacijam nošnje uniform in ustanavljanje vojaške organizacije.

Kulturni koledar

Gradišek Matevž

Dne 11. nov. 1837 je umrl v Smartnem pod Smarno goro samotarac in homeopat Gradišek Matevž. — Rodil se je 1. sept. 1776 v Zgornji Gamelnjani na Sori, potem pa se je po zanimanju mladost različenih boleznih le prebil do boljše življenjske pozicije. Leta 1797 je stopil v red usmiljenih bratov, kjer se je kmalu začel zanimati za medicinsko študij. Najprej je študiral pri bratih v Feldspergu anatomijo in osteologijo, potem pa v Prahi. V letu 1806 je napravil rigorozo, obenem pa bil posvečen v subdiakona, kar je ostal vse življenje. Ko se je vrnil v Ljubljano, je postal v bolnišnici usmiljenih bratov ravnatelj in nadzornik in kmalu načelnik bolnišnice. Po odhodu usmiljenih bratov iz Ljubljane (1811) je potoval kot spremljevalec bogatih ljudi po raznih toplicah in si nato sezidal pod Smarno goro hišo. V hiši si je uredil kapelo, lekarno in ordinacijsko sobo, in začel na veliko z zdravljenjem — predvsem z homeopatijo — kar je bila njegova življenjska strast.

Matevž Gradišek je bil izredno sugestiven človek, ki se je preko vsch življenjskih nevesčnosti prebil s čudovito energijo. Njegov vpliv na ljudi je bil izreden. Ker pa je bil kot zdravnik vsaj v osnovnih pojmi medicine podkovan, je z lahko uporabljal vse mogoče načine neznanstvenega zdravljenja pred vsem homeopatijo, da si je pridobil glas ne samo doma, ampak tudi v tujini slavnega zdravnika.

Ljubljana danes

Koledar

Danes, sredo, 11. novembra: Davorin.
Jutri, četrtek, 12. novembra: Martin pap.

NOČNO SLUŽBO IMAJO LEKARNE:

Dr. Kmet, Tyrševa cesta 41; mr. Trnkoczy ded., Mestni trg 4; mr. Ustar, Selenburgova ul. 7.

DRAMA: Na ledeni plošči. Premiera.

OPERA: Dvojno knjigovodstvo.

KINO UNION: Abeceda ljubezni.

KINO SLOGA: Zlati človek.

KINO MATICA: Poslednji akord.

* KINO *

TEL. 22-21 **UNION**

Danes premiera! Veselotrga

Abeceda ljubezni

Luisse Ullrich - Paul Hörbiger - Theo Lingner

TEL. 27-30 **SLOGA**

HARRY BAUR v dram!

Zlati človek

TEL. 21-24 **MATICA**

Veselo obtega velikega zanimanja podaljšano!

Poslednji akord

Danes nepreklicno poslednjič!

Beethovenova IX. simfonija

== Predstave ob 16, 19 in 21 uri ==

Naše mesto so obiskali že razmeroma številni komorni godalni kvarteti, v zadnjih letih že parkrat godalni kvartet iz Dresdena, ki je po glasni sodbi kritikov in občinstva eno najboljših komornih združenj, kar smo jih slišali v našem mestu. Letos nam prinašajo svojevredni spored, ki obsega dvojce slovenskih in eno nemško glasbeno delo. Zastopani je velikani Beethoven s enim svojim najznamenitejših, pa tudi najtežjih godalnih kvartetov v es-duru op. 127. Izvajali bodo prvič v Ljubljani Smetanov kvartet »Iz mojega življenja«, ki je bil napisan ravno pred 60 leti in tako lahko skromno proslavimo 60 letnico dela, ki je prineslo nesmrtnemu češkemu avtorju z vseh koncev sveta največje triumfe. Mojsler je v ta kvartet uvel mesto običajnega Scherza domačo plesno obliko, polko. Tretje delo, ki ga bodo izvajali Dresdenci, je domače delo našega skladatelja L. M. Škerjanca, ki se v zadnjih časih kaj uspešno uveljavlja predvsem v komorni in simfonični glasbi. Koncert Dresdenskega kvarteta bo v petek, dne 13. t. m., ob pol 8 uri zvečer v veliki Filharmonični dvorani.

Violinski koncert bo v torek, dne 17. t. m., v mali Filharmonični dvorani. Izvajal ga bo znani francoski violinist Robert Soetens, ki je že parkrat nastopil v Ljubljani in s svojo umetniško dovršeno igrjo fascinal v vse navzoče občinstvo. Zato opozarjamo na njegov koncert in že danes vabimo vse prijatelje violinske igre na Soetensov večer. Pri klavirju ga spremlja pianist Pavel Šivic. Predprodaja vstopnic bo od jutri dalje v knjižarni Glasbene matice.

Okrog 400 pevcev se bo poklonilo s pesmijo v ponedeljek, dne 16. t. m., svojemu mojstru Mateju Hubadu na koncertu, ki ga priredi Hubadova pevška župa v ponedeljek, dne 16. t. m., ob 20 uri v veliki Filharmonični dvorani. S tem koncertom proslavijo pevski zbori 70 letnico rojstva Mateja Hubada, moža, ki ima za podvig zborovega petja v našem narodu in za propagando slovenskih skladb v tujini brez dvoma največje zasluge. Zato budi dolžnost nas vseh, da z obilnim posetom izkažemo spoštovanje možu, ki je vse svoje življenje nesebično in z največjo vnemo deloval za ugled slovenske glasbe, slovenskega naroda. Predprodaja vstopnic v Matični knjižarni, sedeži od 20 din navzdol.

»Pri ameriških Slovenceh« je naslov predavanja, ki ga bo imel drevi na III. prosvetnem večeru Prosvetnega društva Trnovo, v dvorani društvenega doma v Karunovi ulici, ob 8 uri zvečer, g. pater Hainšek. Številne skioptične slike bodo pojasnjevale to zanimivo predavanje, na katerega vabimo vse člane in prijatelje. — Odbor.

Desettisočji revežer dobivajo v dispensarijih Protutuberkulozne zveze zdravniško pomoč, tolažilo in nasvete. Znak, ki nakazuje ne spomnite našega dela niti z darili niti z zbirkami, ampak s veselimi in žalostnimi urali, niti v oporokah! Ali ni ne cenite truda, ki je posvečen ljudskemu zdravju?

Vstopnice za koncert Hubadove župe 16. t. m. JPZ v počastitev 70 letnice mojstra in ustanovitelja slovenske pevsko organizacije, bivše Zveze slovenskih pevskih zborov (ter pozneje vsedravnje JPZ, so naprodaj v knjižarni Glasbene Matice na Kongresnem trgu. (Cene sedežem od 20-2 Din navzdol.) Kupite jih takoj!

Mestno tajništvo JPZ za Ljubljano vlnodno prosi vse souklesnike JPZ, ki so jim bile dostavljene pristopnice v izpolnitve in podpis, da jih čimprej vrnejo v naši pisarni v Slomškovi ulici 19.

„Lepa Vida“ v ljubljanski drami

Ljubljana, 11. nov.

Za Cankarjevo 60-letnico so včeraj učenci Trgovske akademije uprizorili v ljubljanski drami »Lepo Vido«.

Lepa Vida je že od nekdaj s posebnim čarom vabila mlade ljudi, da so ob njej preizkušali svoje umetniške moči, obenem pa se tudi izživljali v čudovitem nastrojenju, ki ga ta drama ustvarja. Oderski problem Lepe Vide še do danes ni rešen in teoretski kritiki so si skoraj edini v tem, da to ni odrsko delo. — Kljub temu pa ima Lepa Vida mnogo zmožnosti, da ob dobrem igranju tudi na odru uspe.

In to se je včeraj zgodilo. Ob zmerni realistični režiji Skrbinske so igralci zaigrali s takim razumevanjem in s tako glasovno izločenostjo, da je drama zapustila v gledalcih zelo plastičen

vpliv. — Posebno prvo dejanje je zelo ugajalo. — Posamezne scene so bile preštudirane in realistično-psihološko tako dobro podane, da so lepo krile odrsko nekoliko enostavno in nedramsko dejanje. Drugo dejanje, ki tudi vsebinsko nekoliko zaostaja za prvim, je tudi igralsko bilo malo slabše podano. — Tretje dejanje je bilo zopet na isti višini kakor prvo. Simbolični intermezzo je Skrbinski rešil na stari način s kopreno. — Vendar pa ostane to še vedno odprto vprašanje.

Na vsak način pa je treba poudariti vzgojni pomen takih prireditev. Mladina se edino na tak način zanima za teatro, obenem pa si tudi aktivno oblikuje okus in smisel za kulturo. — Mislim, da so bili vsi gledalci — posebno pa stari igralci — hvalečni učencem Trgovske akademije za lep večer in proslavo Cankarjeve 60-letnice.

Za novelizacijo gradbenega zakona

Ljubljana, 1. nov.

Na seji poslovnega odbora Zveze mest kraljevine Jugoslavije dne 19. septembra 1936 v Cetinju, je načelnik gradbenega odbora mestne občine ljubljanske dr. Fran Stele podal nekaj načelnih misli in predlogov k novelizaciji gradbenega zakona z dne 7. junija 1931. V sledečem podajamo bistveni izveček iz njegovega temeljito premišljenega in stvarnega referata.

Številne razprave in seje gradbenih odborov naših večjih mest o regulacijskem načrtu, uredbi in nje izvajanju in o gradbenem pravilniku, nam vedno sproti dokazujejo, kako potrebna bi bila novelizacija našega gradbenega zakona. Že l. 1934 je Zveza jugoslovanskih mest poslala gradbenemu ministru predlog za spremembo tega zakona, toda od tedaj sta minili že 2 leti, a vprašanje novelizacije se še do danes ni premaknilo z mrtve točke. Higijenski in lepotni oziri zahtevajo, da si pri izdelavi regulacijskega načrta vsako mesto zagotovi čim več od zidave izključenosti mest. Zakon predvideva za to obilo možnosti pod raznimi naslovi, predvideva tudi zaščito pred eksploatacijo po lastniku brez odškodnine, na drugi strani pa eksploatacijo takih zemljišč proti odškodnini, ni pa jasen glede tega, koliko, kako in ali je sploh treba taka, v javne namene določena zemljišča odkupiti ali ne. Zakon bi moral v tem vprašanju zavzeti jasno stališče in točno določiti, katera zemljišča in pod kakšnimi naslovi pripadajo občini po odobritvi regulacijskega načrta in v katerih primerih je občina dolžna, da jih od lastnika odkupi. Enako nevzdržna je določba v § 124, ki govori o kritju stroškov za napravo novih ali razširitev in regulacijo obstoječih ulic ali trgov, da se v prispevek lastnikov ob teh ulicah in trgih ležečih zemljišč vstje vrednost zemljišča, ki ga je lastnik po tem zakonu brezplačno odstopil za napravo ulic in trgov.

Toda nesporne vrednosti takih zemljišč ne bo nikoli mogoče določiti, vsled česar bo postala ta določba vir neprestanih sporov. Vir sporov pa bo tudi določba § 56, ki določa, da morajo lastniki, ki

parcelirajo svoje zemljišče, odstopiti brezplačno in neobremenjeno vse zemljišče, določeno regulacijskim načrtom, ki je potrebno za javne, prometne in proste površine (ulice, parke itd.) do polovice ulične širine, največ pa 20 m, če leži ulica ali park ob meji zemljišča. Ker pa so idealne meje zelo redke, se čisto dogaja, da kljub navidez jasni določbi ostajajo sredi cest deli zemljišča, ki jih lastniki niso dolžni odstopiti in jih mora občina oskrbovati. Neizvedljiva je odredba, da je treba z regulacijskim načrtom določiti črte hodnikov.

Zelo važno vlogo pri izvajanju tega zakona imajo

Določila o inštancah in rokih

ki jih predpisuje. Zlasti nujnega popravila potrebni pa so roki, ki jih predpisuje gradbeni zakon sam za svoje oživotvorenje. Ti roki so v največ primerih že zapadli in je izvršitev zakona via facti postala iluzorična, razen če se oblastvo ne posluži § 7 toč. 3, ki določa, da sme pristojno oblastvo v primeru, da občina ne bi pravosodno izdelala regulacijskega načrta, odredbe in pravilnika, odreti njih izdelavo na stroške občine in ustaviti vsako gradnjo, dokler ti niso izdelani in odobreni. Rok morajo bit itejad nujno podaljšani, kajti sicer mora v najkrajšem času nastopiti izvenpravno stanje in največja zmešnjava v gradbeni politiki naših mest.

Dve možnosti

vidi predavatelj: ali da se hitro revidira zakon v onih najbolj bistvenih točkah, ki jih je praksa doslej pokazala kot najbolj pereče, ali pa naj se zakon temeljito revidira in izda v novelizirani, če ne popolnoma novi obliki, kar pa bi zopet zahtevalo daljših razprav. Ker pa je čas dragocen in je boljša pomanjkljiva osnova kot pa nobena, predlaga predavatelj prvo pot.

Poročilo dr. Stetela je bilo z odobranjem vzeto na znanje ter se je nato, od odbora delno že pripravljena resolucija izpopolnila še v smislu gornjih izjav.

Hmeljski trgovci organizirani

Celje, 10. novembra.

Na podlagi pravil »Združenja jugoslovanskih hmeljskih izvoznikov in komisijonarjev v Zalcu«, ki jih je potrdila kr. banska uprava, se je vršil dne 7. novembra v Zalcu ustanovni občni zbor.

S to ustanovitvijo je dobila poleg »Hmeljskega društva« in »Hmeljske prodajne zadruge«, ki predstavljata produkcijsko stran hmelja, tudi trgovina hmelja svoj prepotrebni strokovni forum.

Kakor je potrebno obstoječi oblastveni »Banovinski hmeljski komisiji« oporišče v produkcjskih korporacijah, tako ne more pogrešati hmeljskega trgovinskega zastopstva v svrhu harmoničnega očitovanja, po eni strani pravilnega predelovanja, po drugi pa realne trgovine ozir. strokovnega izvoza že hvaljevalno aklamirane slovenskega hmelja.

Novo hmeljsko-trgovsko združenje, v katerem so včlanjeni vsi izvozniki in komisijonarji, ima

Lahka atletika pri nas doma in drugod

Ljubljana, 11. novembra.

Doba pripravljanja za Berlin je dala našim tekačem sijajno pobudo. Vsak je hotel doseči minimum, ki ga je predpisala JLAZ. Razumljivo. Berlin je mamil. Uspeh pa tudi ni izostal.

Mednarodno srečanje Jugoslavije in ČSR v Pragi in Olomucu v dne 14. in 16. junija nam je prineslo troje novih državnih rekordov. Vse tri je postavil Ivo Krevs (ASK Primorje). Na 1500 m 4:07.9; na 3000 m 8:59.9; na 5000 m 15:41.4. To so bili prvi trije rekordi. Pri medmestnem srečanju Dunaj in Zagreb dne 28. junija so morali iti naši tekači pomagat Zagrebu. Zopet rekordi! Na 800 m Goršek Emil 1:57.5. Na 1500 m je zopet Goršek Emil (ASK Primorje) izboljšal komaj nekaj dni stari Krevsov rekord s časom 4:07. Miroval pa ni tudi Krevs Ivo. Svoj rekord na 5000 m je v desetih dneh izboljšal za celih 10 sekund. Nov čas 15:31.4.

Na izbirnem tekmovanju za Berlin je postavil Pleteršek (ASK Primorje) 400 m zapreke 57 sek. Nov jugoslovanski rekord. Vendar Pleteršek ni šel v Berlin; v Berlinu je teklen Banšek s precej slabim rezultatom. Najboljši čas, ki ga je pa dosegel Jugoslovčan v tej disciplini, je pa 54.7 sek. Vendar rekord Bane Ivanoviča (Concordija), postavljen v Berlinu, ne more biti oficijelen, ker je bil Ivanovič s tem časom šele tretji.

Po Berlinu

Po Berlinu se je vsa zadeva za čas ustavila. Sledili so težki porazi pri meddržavnem dvoboju Jugoslavija-Grška. Tudi je Jugoslavija s trdom odbrzla drugo mesto na balkanskih igrah v Atenah.

Vendar s tem še ni zaključena vrsta uspehov slovenskih tekačev. Niso padli sicer rekordi posameznikov, pač pa rekordi v štafeti. ASK Primorje razpolaga danes z odličnimi tekači (Kovačič, Pleteršek, Gabersček, Skušek, Goršek, Srakar, Czurda, Zoraga so imena, ki so upoštevana).

Moštvo ASK Primorja je postavilo letos naslednje rekorde v štafeti:

400×300×200×100 m 2:03.5; 4×800 m 8:07.2; olimpijska štafeta (800×400×200×200 m) 3:38 štiri petine.

ASK Primorju manjkata samo še rekorda v štafeti 4×400 m in v balkanski štafeti 800×400×200×100 m. Če bo hotelo Primorje postaviti še ta dva rekorda, ju bo lahko postavilo, seveda, če ga ne bo prehitel čas.

namen skrbeti za pošteno, skladno trgovanje ozir. nakup ter pospeševati pravilni, strokovni izvoz ter sloves slovenskega hmelja, tako v interesu narodne kakor banovinske in državne blaginje poleg očitovanja dobrega imena slovenski, hmeljski, trgovinski.

S tem novim korakom šele je postala organizacija produkcije in izvoza hmelja v dravski banovini popolna in ne zaostaja za svetovnimi ter je slična nemški in češkoslovaški ureditvi. Z zaupanjem zamore tedaj pričakovati slovensko hmeljarstvo s svojimi modernimi, na vse strani ustrezajočimi ustanovami, najboljši prosep.

V prvi odbor so bili izvoljeni: predsednik g. Maks Cukala iz Sv. Jurija ob T., podpreds. g. Ivan Virant v Zalcu, tajnik g. Stanko Oset v Sv. Petru v San dolini, blagajnik g. Franc Goričar v Zalcu, revizor g. Tirske Josip na Polzei, predsednik razsodišča g. Farno Pikel v Zalcu, namestnika odb. gg. Anton Ulača v Celju in Josip Aubrecht v Zalcu.

Številke najbolj zgovorno kažejo, da razpolagamo Slovenci s sijajnimi tekači in da v tehki absolutno dominiramo.

Drugi novi rekordi

Ostanejo nam torej samo še skoki in meti. Tudi v teh disciplinah zaznamujemo znatne in precejšnje uspehe. Vendar tu Slovenci nismo posegli nikjer v borbo, razen Milana Stepišnika. Borba v teh panogah gre med Belgrajčani in Zagrebčani.

Zanimivi so zlasti meti. V metu diska je bil postavil rekord v letu 1934. s 44.52 m; držal ga je dr. Narančič (Concordija). Belgrajčan Kleut Nikola (Jugoslavija) pa ga je izboljšal na 45.53.

Ista slika je o krogli. Lanski rekord Kovačeviča Aleksa (Concordija) je bil 14.85 m. Kovačevič je šel letos naprej; najprej na 14.95 m, 15 m in 15.01 m, kjer je obstal.

V troskoku Mikšič (Jugoslavija). Od 14.05 m na 14.14 m in končno na 14.20 m.

Pri skoku v višino s palico je Bakov (Concordija) potisnil lato na 3.70 m.

Met diska v helenskem stilu Kleut (Jugoslavija) 38.83 m.

Met kopja Markušič (Slavija, Varaždin) na 59.42 in.

V metu diska in kopja obojerno je prišel dr. Manojlovič (Concordija) na 78.21 m (prej 77.46 m) in Miloš (Concordija) v kopju na 94.37 m (prej 92.23 m).

Z znakmo 1.47 m v skoku v višino z mesta tudi lahko zaključimo serijo izboljšanih jugoslovanskih rekordov. Slednji rekord je najstarejši; imel ga je Buratović (Concordija) leta 1923. Sedaj Jurković (Concordija). (Nadaljevanje.)

Maribor

Pevsko društvo »Maribor«. Danes zvečer odpade pevstva juga zaradi koncerta v Ljudski univerzi. Prihodnja skupna vaja bo v petek, 13. t. m.

Violinski koncert priredi pevsko društvo »Jadrana« drevi v Ljudski univerzi. Nastopila bo umetnica na violini prof. Jožica Kalc. Na klavirju jo spremlja skladatelj Vasilij Mirk. Umetnica bo igrala skladbe Mozarta, Bacha, Schuberta, Brahmsa, Beethovna, Dvoraka in Pugnani-Kreislerja.

Ljudski oder odvarja svojo letošnjo sezono privedno nedeljo. V dvorani na Aleksandrovi 6 se uprizori ob 17 Jalenova tridejanska drama »Grobovi«. Vstopnice se dobe v predprodaji v knjižarni Cirilove tiskarne na Aleksandrovi cesti.

Od tu in tam

V silobranu je Obrovnik France iz Sv. Lenarta, z nožem udaril napadalca Janeza Ramšaka in ga zadel naravnost v srce. Fanta sta se še od svojih mladih dni bolj grdo gledala. V nedeljo pa sta se spet srečala. Obrovnik je Ramšaka zasledoval, napadel ga je z nožem, ta se je odmaknil potegnil svoj nož in ga zadel nasprotniku v srce.

Pogajanja za izpolnitev trgovinske pogodbe med Jugoslavijo in Čehoslovaško se bodo te dni zaključila. Baje je bil v vseh točkah za obe strani dosežen sporazum.

Srbski del združene opozicije pridno seje in se sestaja. Doslej so se zbirali šefi v stanovanju Ljube Davidoviča, včeraj pa so se sestali na stanovanju Joce Jovanoviča.

Dva istomenjaka, oba Štefana Hečimoviča, sta se spričala v Zagrebu. Poskusila sta se tudi z noži in je eden razrezal drugemu nogo. Ranjeni je delavec v mestnih podjetjih. Tako je razjel en Hečimović v bolnišnico, drugi pa za zapah.

Čuden pojav so opazovali zadnja leta v Zagrebu. Skoraj vsi drevesni nasadi so naglo hiral ali pa tudi naglo odmrli. Prišli so do prepričanja, da propadajo drevesa zaradi plina, ki ga je sicer le v manjših količinah, ki so za človeka nenevarne, vendar uničuje korenine dreves.

Stavka lesnega delavstva v Zagrebu je opozorila javnost tudi na cene lesa za kurjavo, ki ga v Zagrebu smatrajo za najdražjega izmed življenjskih potrebščin. Banska uprava, ki je prevzela nalogo, da posreduje med delavstvom, ki je v stavki, in med lesnimi trgovci ter podjetniki je začela obravnavati tudi upravičenost ali neupravičenost cen drvm. Najbrže se bo zgodilo, da bodo v tej smeri izdani neki predpisi in omejitve, da bodo mogoči tudi manj premožni vstopiti med kupce drv.

Fotograf Pavel Varga iz Zagreba je obiskoval šole in tam slikal skupine otrok. Toda posel je bil bolj reven. Ko je tako prišel v neko šolo, je najprej slikal otroke, nakar je stavil mladi učiteljski predlog, naj se da fotografirati z golimi rameni. Zgodilo se je. Slike pa učiteljica ni dobila. Ko je fotograf prinesel slike otrok, ga je povprašala še po svoji. Se ni bila izdelana. Kasneje pa je dobila od nekega uslužbenca Varge obvestilo, da je Varga izdelal neko sliko, t.-da posebne vrste. Prišla je v Zagreb in tam res našla svojo sliko, ki je bila sestavljena tako strokovnjsko, da se je učiteljica zbalala prosvetnih oblasti in takoj zahtevala, da se ji slika odda. Fotograf, ki je računal na »posel« je njenemu poprsju dodal še nekaj drugega. Plačati je moral za svojo sliko kar 2400 Din. Pozneje jo je hotel opehariti še za nekaj stotakov, pa ga je učiteljica naznanila oblastem. Fotograf je bil obsojen na 8 mesecev strogega zapor.

500 novih učiteljev bo baje v kratkem nastavljenih. Tako je izjavil na zborovanju učiteljev v Novem Sadu načelnik v ministruvstvu prosvete. Od 500 bo 20 novih, 300 pa takih, ki so šli odslužiti svoj vojaški rok in tisti, ki so naknadno naredili dopolnilni izpit.

Hrvatski prevod korana sta izdala sedanji reis ul ulema Čaušević in profesor Pandža. Imel bo preko 1000 strani na umetniškem drobnem papirju.

Popivala sta in sta se nazadnje še, kakor je pač navada, sprla dva fanta blizu Čakovca. Močnejši je svojega prijatelja pograbil za vrat in ga začel daviti. Slikejši se ga je otepal, pa se ni mogel otresti. Na skrivaj je potegnil iz žepa nož in z njim razparal trebuh napadalcu. Rana je bila tako strašna, da so ranjenca morali takoj odpeljati v bolnišnico. Toda prav tedaj, ko so ga hoteli posaditi na operacijsko mizo, je izdihnil.

Splitški gospodarski krogi te dni na široko razpravljajo o potrebah splitskega pristanišča. Pravijo, da bo treba zaradi skorajšnje dovršitve unske proge pristanišče povečati.

Včeraj so evanđeljanci v Zagrebu na slovesen način proslavili 453 letnico rojstva Martina Lutra, ustanovitelja protestantovske cerkve. Na proslavo je prišlo veliko gostov tudi iz Nemčije, Avstrije, Poljske, Romunije in Čehoslovaške.

Ze tri sto let obstoja v Varaždinu trgovska zadruga, ki se je pod Avstrijo imenovala »Kaufmännische Gremys«. Bil je to ceh trgovcev, ki se je rodil iz vsakdanje potrebe in zaradi boljše obrambe proti samovoljnim velikašem. Za svoj jubilej bodo izdali posebno spomenico, zanimati pa so se začeli tudi za arhive, ki jih je društvo imelo. Nekaj so jih izeledili v Zagrebu, ostali pa se nahajajo v Budimpešti.

Da je kriza v naši lesni indutstriji že prekoračila vrhunce, dokazujejo številke v produkciji banske lesne indutrije. Bosna je prodala letos od 10 do 15% več lesa kakor lansko leto, zraven pa so se nekoliko zvišale tudi cene. Pravijo, da je sedaj eNmetija najboljši kupec našega lesa, ki ji sledijo takoj ameriške države. Izvozniki pravijo, da so kolikor toliko zadovoljni tudi z izvozom v Italijo, čeprav še ni dokončno urejeno izvažanje v to državo. Trenutno je Italija kar se izvoza tiče na zadnjem mestu. Največ gre v Nemčijo črne borovine, kajti rabijo jo pri graditvi čolnov in brodov. Te vrste lesa so Nemci doslej kupovali v Ameriki, ker pa tam zahtevajo zlato, si je Nemčija poskala drugje trg. Našla ga je pri nas.

3 milijone dinarjev vredno knjigo hrani sarajevski muzej. To je tako zvana »Sarajevska Hagada«, bogato poslikana stara judovska nabožna knjiga. Dragocena je zaradi tega, ker je redke primer judovske nabožne knjige s slikami, kajti judje običajno niso poslikavali knjig Sarajevski muzej jo je kupil pred 40 leti od neke židovske rodbine v Sarajevu.

V premogovniku blizu Čakovca se je pred dne v dogodila nesreča, ker se sesul strop in težko pokodoval dva delavca. Zaradi tega so delavci stopili v stavko in zahtevajo, da lastnik izboljša varnostne naprave in povisa mezde. Povrh bednih mezd pa je lastnik zadrževal rudarjem tudi plače.

Okrog Varaždina se je dolga časa potepala ciganska tolpa, katero so dolžili tudi mnogih napadov in ropov. Ti napadi so se kar vrstili, odkar so ljudje opazili v svoji sredi cigane. Sedaj so jih prišli. Izdal jih je dežnik, ki so ga orožniki našli na kraju roparskega napada, ki se je pred nekaj dnevi dogodil. Stari dežnik je smrdel po dimu in nesnagi. Sled je oblast takoj vodila naravnost med cigane.

Skoraj 2 milijona dinarjev žrtvuje zagrebška občina za svoj živalski vrt v Maksimiru. Letos bo zgradila še nekaj lop za živali, ki so jih na novo dobili.

Tisoč in ena zanimivost

Rešilne melone

Pariški inž. Bartignon, ki je potoval z avtomobilom preko Sahare, je zašel v veliko nevarnost. Sredi puščave mu je nenadno odpovedal motor, kar je pomenilo mučno smrt. Potnik je ugotovil, da se je ustavil stroj vsled pomanjkanja vode, ki je spuh-tela radi neznozne vročine. A v bližini ni bilo nobenega studenca in seveda se ni mogel odločiti, da bi zli v motor malo zalogo pitne vode, ki jo je imel v steklenici... Popolnoma obupan se je nenadno spomnil Bartignon, da ima še 12 melon kot najboljšo popotno hrano za Saharo. Previdno jih je razrezal; zmečkal nad motorjem in na ta način dobil ca 5 litrov dragocene tekočine. Slednja je zadostovala, da bi sprožil motor, dospel do najbližje zelenice in tako ušel žalostnemu koncu.

Strelna pod zemljo

Štirje rudarji v nekem južnoavstralskem pre-mogovniku so postali žrtev edinstvene nesreče. Strelna, ki je švignila skozi cevi prezračevalne naprave, jih je omamila in ranila v rovu globoko pod zemljo.

Čudna smrt

Angleški udeleženec svetovne vojne Mackinson iz Surrey je na posebno tragičen način zaključil življenje. Pred 20 leti je bil težko ranjen pri ponesrečenem napadu na Dardanele. Kroglja mu je občila tako blizu srca, da se niso mogli odločiti zdravniki za operacijo. Najmanjša napadna kretanja bi pomenila smrt. Od tedaj je ostal Mackinson skozi 20 let invalid v postelji. Letos se je odpeljal s soprogo na parniku »Empress of Australia« na nekdanje bojišče. Ležal je na krovu in ženi kazal one kraje blizu Galipolija, kjer ga je doletel usoden strel. Spomini so ga tako razburili, da se je krogla nepričakovano premaknila. Mackinson je postal žrtev 20 let starega strelna. Parnik je dospel v Carigrad s spuščeno do polovice droga zastavo, kar pomeni, da ima ladja na krovu mrti.

Zločinci in avtomobili

Ukraden avtomobil je postal po podatkih pariške policije glavno pomožno sredstvo veleznih zločincev. Do 15 tisoč avtomobilov čaka dnevno na ulici na lastnike. Izmed njih postane 350 na mesec žrtev tatov, ki jih preplekajo ali celo preoblikujejo kakor to storijo naši »kolesarji«. Policija povrne lastnikom kvečjemu 10 odstotkov ukradenih vozil, dočim izginejo ostala brez sledu na deželo. Lastniki niso posebno prizadeti, ker so avtomobili skoro redno zavarovani. Na račun izplačane odškodnine si navadno kupujejo nove in boljše avtomobile.

Nevarno snemanje

Časopisni poročevalci in fotografi tvegajo na Španskem življenje. Medtem, ko so zavzemali uporniki Badajos, se je povzpel neki Američan s kino-

Dosti skrbi mu je prinesel november.

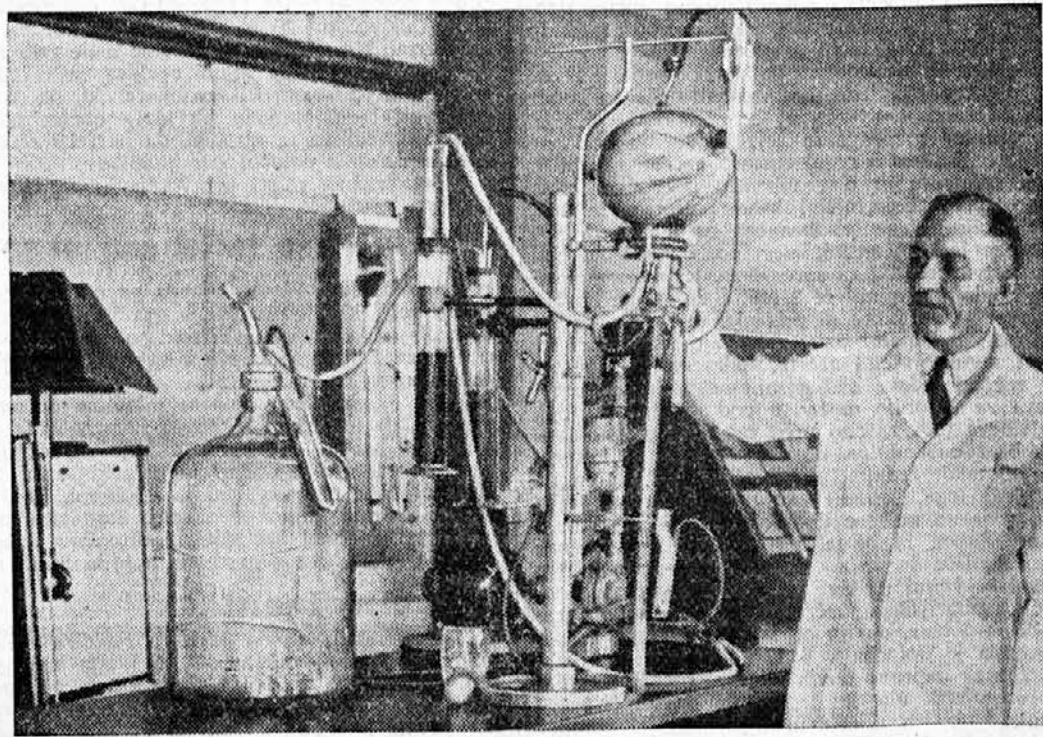
aparatom na stolp, da bi snimal poulično klanje. Razobesil je belo zastavo v dokaz nevtralnosti, a vzel tudi strojico za slučaj, da se ne bi zmenili napadalci za belo zastavo. Srečno je zaključil snemanje, toda zmagovalci so mu takoj odvzeli ves film.

Razbojnika

V Londonu je izšla zbirka Kiplingovih zbadljivk. Zaljubljeni izgubijo te kitice v prozaičnem prevodu na duhovitosti, a vendar podajamo za vzgled naslednje: »Charles Darwin je srečal nekoč v ozki uličici Karla Marxa in mu ošabno dejal: »Poberi se s poti! Jaz sem izumil boj za obstanek!« Toda Marx se je razkoračil in odvrnil: »Kaj bi tisto! Jaz sem izumil razreden boj!« Od tedaj so nadedi hvalni Londončani tej cesti ime »tolovajska steza«.

Mož, ki ne spi

Zastopnik Rockefellerjevega biološkega zavoda je sklenil pogodbo z nekim Grünom na Dunaju. Izplačal mu je za 150 tisoč din kot kupnino za njegove možgane, ki jih bo dobil zavod po Grünovi

Zdravnika dr. Temple Fay in prof. dr. Chamberlain sta v Ameriki napravila steklene možgane, ki funkcionirajo prav tako kakor človeške, samo misliti ne znajo.

smrti. Izidor Grün je bil zasut leta 1916 na ruski fronti. Utrpel je notranje poškodbe in ne more več spati. V teku zadnjih 20 let ni nikoli zatislil oči. Seveda je potreben po delu počitka, a samo leži po 3 do 4 ure in čita dnevnike. Navadil se je svoje posebnosti in je sicer zdrav, toda ima dokaj zozene zenice.

Steklena hiša

Steklene zgradbe niso nobena novica, a po večini so pomenile samo igrače. Sele zdaj so postavili v Toledo (Zed. države) veliko šestronadstropno stanovanjsko hišo za 39 strank iz same steklene opeke. Slednja krásno dovaja dnevno luč, a je seveda vliha tako, da je neprodorna za oko zunanjega opazovalca. Hiša nima nobenega okna. Največ težko je pomenilo zračenje, ker je opeka popolnoma neprodorna. Zato je zelo poceni in dobro drži toploto. Hiša je posebna lepa zvečer. Če žari notri elektrika, izgleda kakor velikanova ledena nočka. Stavba je imela velik uspeh, in zdaj gradijo slične tudi po drugih mestih.

Tehnika razdira svet

Londonski listi objavljajo razgovor z velikim ameriškim izumiteljem Williamsom Debuillierom, lastnikom nad 500 patentov v vseh delih sveta. Pričel je svoje delovanje pri Marconiju in je najbolj znan po varovalcu, ki naznani ladji sleherni podmornici, če ni oddaljena nad 8 km. Ta aparat se je sijajno obnesel med vojno, in so z njim zdaj opremljene vse ameriške trgovske in bojne ladje. Po daljšem obisku na Francoskem, Nemškem, Angleskem in po razgovorih s stanovskimi tovariši se

vrača izumitelj v domovino popolnoma potr. Rekel je: »Tehnični izumi, ki bi morali koristiti napredku in splošni sreči, bodo samo kosili človeška življenja. To me je pretreslo. Samo strokovnjaki vedo, kako je napredovala obramba pred zračnimi napadi. Poznam naprave, ki jih seveda ne smem izdati, z 80 km podrobjem. A kaj zaležejo! Če bodo na primer uničile 400 od 500 sovražnih letal, zadostuje 100 preostalih za nepopolno razdiranje. Saj vpeplijo z netilnimi bombami poljubno veleznost. Milijonske zaloge bomb čakajo na bodočo vojno, in je dosti lažje pripravljati nove bombe kakor obrambna sredstva.«

Zbadljiv risar

Dočim ne pozna skoro nihče na celine Thomasa Lawa, je avtor na Angleskem najbolj priljubljene knjige. To je zbirka njegovih političnih risb iz dnevnika »Evening Standarda«. Izhajajo vsak četrtak, in proda list na ta dan več milijonov izvodov kakor navadno. »Evening Standard« je desničarsko glasilo, ki sovraži boljševike in dviga v nebesa »močno roko«. Toda Law slika kljub temu Hitlerja, ki koraka po upognjenih hrbtih evropskih državnikov kakor po zložni lestvici, ali Mussolinija, ki s topovi in strupenimi plini širi kulturo v Abesiniji. Ta pojav je posledica za nas nedoumljive angleške politične neodvisnosti. Pred kratkim si je privoščil slikar generala Franca. Upodobil ga je

Avstrijski državni tajnik dr. Guido Schmidt.

Ognjevito občinstvo

Največji kinematograf v Meksiku je doživel predstavo z žalostnim zaključkom. Tekel je kovbojski film, ki je tako navdušil občinstvo, da je nepričakovano oddal neki obiskovalec revolver-ski strel na platno. Hotel je pomagati pravici in pozabil, da gleda samo igro. Nastala je velikanska zmeda. Nekdo je zakričal, da so zasedli poslopje gangsterji. Oblasli so se oddahnili, ko so ugotovili, da so nepričakovano izostale človeške žrtve. Od tedaj visi po vseh mehiških kinematografih oglas: »Površniki, klobuke in revolverje je oddal v garderobi, sicer kazen!«

Radio

Programi Radio Ljubljana

Sreda, 11. novembra. 12.00 Operni odlomki (plošče) — 12.45 Vreme, poročila — 13.00 Čas, spored, obvestila — 13.15 Vse, mogoče, kar kdo hoče (plošče po željah) — 14.00 Vreme, borza — 18.00 Mati premišljuje o vojni (ga. Angela Vode) — 18.30 Atek je padel... (posmi in recitacije, ga. Mila Saričeva, dr. Nar. gledališča) — 18.40 O najnem dednem dedcu (g. Valentin Bidover, starošina sodišča) — 19.00 Čas, vreme, poročila, spored, obvestila — 19.30 Nac. ura: Poljož jugoslov. Planice (Joso Gorec iz Ljubljane) — 19.50 Šahovski kotiček (g. dr. Anton Bajec) — 20.00 Koncert godalnega orkestra Orkestralnega društva Glasbene Matice (dirigent: prof. L. M. Škerjanec) — 21.00 Haydnov kvartet (plošče) — 21.20 Koroske pesmi (zbor koroskih Slovencev) — 22.00 Čas, vreme, poročila, spored — 22.15 Za kratek čas (plošče).

Drugi programi

Sreda, 11. novembra: Belgrad: 20.00 Radijski orkester — 21.25 Igra — 22.10 Plošče — 22.40 Strassbourg — Zagreb: 20.30 Ljubljana — 22.40 Strassbourg — Budimpešta: 19.30 Opera — 22.30 Oiganska glasba — 23.00 Plesne plošče — Praga: 19.20 Slovaške narodne — 20.05 Orkestralni koncert. — 22.40 Strassbourg. — Varšava: 20. Glasbene slike. — 22.35 Poljske koronice. — 23. Plesna glasba. — Vsa Nemčija: 20.15 Ura mlade generacije. — Königsberg: 20.45 Nemške melodije. — Lipsko: 21. Kabaret. — Frankfurt: 20.45 Glasba preteklega doba. — Bernmünster: 20.05 Glasbene miniaturre. — 20.30 Sonata. — 21. Svičarski večer. — Strassbourg: 21.30 Simfonični koncert.

Važno!

Novo!

Dr. IVAN PREGELJ

Osnovne črtilce književne teorije

broširano Din 24.—

Dr. ANGELA PISKERNIK

Slovarček slovenskega in nemškega jezika

s slovniškimi podatki za Slovence
broširano Din 20.—, vezano Din 30.—

JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA
v Ljubljani

Hollywood, filmski raj in pekel

Mi vsi imamo za vas največjo simpatijo, toda proti dejstvu ne moremo storiti nič... Nikar ne računajte, da vam bo poklic filmskega statista omogočeval življenje.

Medtem, ko prebiram te vzbudbuje stavke, slišim, kako skuša mlada tajnica pri sosednji mizi vzeti pogum celi vrsti filmskih kandidatov.

Zastoni.
Star gospod sede poleg mene. Videti mu je, da je poznal boljše dni. Obleden je s preteklo eleganco. Nosi gamaše, monokel, njegova bradica je skrbno negovana.

Predstavi se:
»Knez Nikolaj Iljanovič.«
»Ali ste statist?«
»Da, gospod.«

»Pa lahko živite od tega?«
»Toda to ni poklic, da bi ga priporočal take-mu mlademu človeku kakor ste vi. Res je, da bi morda imeli več sreče kakor jaz. Jaz sem Rus, in sicer tiste vrste, ki zelo zmanjšuje uporabo mojega talenta pri filmu. Spadam v vrsto tistih, ki dobe po deset dolarjev na dan. Toda žal, zdaj vrte malo ruskih filmov.«

»To je vprašanje trenutne mode, kaj ne?«
»Da, seveda. Upam pa, da se bodo spet vrnili na snov, ki oživlja stari carski dvor... Vsak dan, ko vstanem, si pravim: Ali bo to danes?«

Med tem, ko se pogovarjamo, tajnica sprejema najbolj čudne in nenavadne ljudi.

Nazadnje odvedejo mene v pisarno gospoda Mc. Cullogha.

»Mislim, mi reče takoj, ko vstopim, »da vas najbolj zanimajo številke?«
»Priskimam.«

Številke so same na sebi dosti zgovorne. Pogledajte jih:

Pet in devetdeset odstotkov vseh filmov na svetu naredi tu. To zahteva stalno zaposlitev tisočstiridesetih igralcev prve vrste in dvestoštidesetih igralcev druge vrste. Ti lahko zaslužijo tisto, kar potrebujejo za življenje.

Poleg tega zaposlujejo še petstopeneset statistov dnevno... Toda v seznamih imamo zapisanih dvajset tisoč kandidatov za statiste, ki vsi prebivajo v Hollywoodu. Število tistih pa, ki nam pošiljajo prošnje z vseh strani Združenih držav, je večje od treh milijonov. Kakor vidite, tega vprašanja sploh ni moči rešiti.

Ravnatelj premolkne, potem razlega dalje:
»Osrednji urad za razdeljevanje vlog dobavlja statistike za vse družbe. Za to mu družbe že vnaprej plačujejo pet odstotkov od vsake mezde.«

Gospod Mc. Cullogh mi pokaže razpredelnico, ki vsebuje tarife, po kateri plačujejo posamezne vloge statistov.

Zapomnim si naslednje:

Kaj morajo imeti statisti po deset dolarjev?

»Statisti morajo imeti obleke za vloge pastorej, za mirovne sodnike, za zgodovinske vloge itd. Tipi, določeni za te vloge, morajo igrati tudi dektive, gangsterje, rimske vojake, ekscentrike, natakare po kavarnah, poklicne plesalce, lahkoživce.«

Kaj morajo imeti statisti po petnajst dolarjev?

»Njihova garderoba mora vsebovati: večerne obleke z ovratnicami iz kozuhovine. Popoldanske toalete, toalete za na promenade s kozuhovino in s plaščem. Opomba: vse toalete morajo biti po zadnji modi!«

Kaj morajo imeti statisti za pet dolarjev?

»Ta vrsta vsebuje igralce, ki jim ni treba posebnih oblek.«

Vprašam g. Mc. Cullogha, koliko povprečno zaslužijo taki igralci.

Odgovori mi, ne da bi pogledal statistiko:

»Zadnje leto je od dvajset tisoč vpisanih sta-

tistov zaslužilo sto petdeset povprečno po petnajst dolarjev letno, šeststotintrideset jih je zaslužilo po devetsto dolarjev. Ogromna večina pa ni zaslužila več kakor sto ali sto petdeset dolarjev na leto.«

Gospod Mc. Cullogh me povabi, naj grem malo po pisarnah.

Stopiva v veliko sobo, ki je podobna menjalnici. Uradniki sede pred desetimi daljnopisi, telefoni, aparati, s katerimi pisarne filmskih družb pišejo svoje zahteve na ploščo v tem uradu. Hkratu te zahteve tudi že razglašajo zvočnik.

Na drugi strani sobe so telefoni, po katerih sprejemajo predloge statistov. Če je tistega, ki telefonira, mogoče sprejeti, zavpije vodja pisarne: »Prodan!«

Na steni kaže velika razpredelnica seznam statistov, ki jih najbolj potrebujejo in iščejo. Brž, ko je kak statist najel, izgine njegova označba z razpredelnice.

V sosednji sobi imajo posla z razdeljevanjem statistov, ki imajo posebne oznake. Vse delo se vrši avtomatično, kakor dobro namazan stroj. Središče sobe zavzema kartoteka, ki vsebuje podatke o 25.000 kandidatih za statiste. Razpredelki v kartoteki so označeni s posebnimi znamenji. Brž, ko kateri urad prosi na primer statista, ki ima brado, in ki zna jahati konja, gredo vsi listki iz oddelka bradatih ljudi v stroj, ki jih avtomatično sortira tako, da ostanejo na koncu samo tisti bradači, ki znajo jahati.

»Ali vam je že kdaj prišlo tako, da niste mogli ugoditi kakšni zahtevi filmskih družb?«, vprašam ravnatelja.

»Nikdar,« mi odgovori. »V Hollywoodu dobite vse.«

Potem mi ravnatelj osrednjega urada za razdeljevanje vlog začne razlagati dalje:

»Najbolj žalostno je, da je kakih dvanajst velikih igralcev in igralk začelo svojo filmsko kariero in slavo tukaj. Med temi so velike zvezde ameriškega filma: Clark Gable, Jean Harlow, Ja-

net Gaynor itd. Iz te številne armade se je samo dvanajstim posrečilo, da so se povzpeli nad prostore v filmski vojski. Toda žal zadostuje to milijonom, da kar naprej goje svoje prazne nade o slavi in o denarju.«

»Toda,« pravi, »če statist ne postane zvezdnik, potem sploh ni mogoče, da bi prišel pri filmu do takega položaja, ki bi mu vsaj nudil toliko, da bi lahko živel!«

Gospod Mc. Cullogh mi odgovarja mirno in brez razburjenja:

»Zelo redko. Statistike dokazujejo, da med srednjimi igralci komaj 28% zasluži pod tisoč dolarjev na leto. 21% od tisoč do dvatisoč, deset odstotkov dva tisoč do tri tisoč in samo trije odstotki pridejo do šest ali sedem tisoč. Če govorim na splošno, moram reči takole: Kljub čarnemu vplivu, ki ga ima kino kot razkošen poklic, je to samo privid in slepilo. Upanje na to, da človek lahko pogine od lakote, je pri filmu neskončno več kakor kjerkoli drugje.«

(Dalje prih.)

Še ta teden začnemo priobčevati napet detektivski roman

Svena Elvestada:

„Zlodej se dolgočasi“

Če hočete imeti za zimske večere čtivo, ki vam bo dramilo pozornost, potem naročite še danes

„Slovenski dom“!